

Forfatter: Olufsen, Oluf Christian

Titel: BREV TIL: Pram, Maria Magdalene FRA: Olufsen, Oluf Christian (1793-10-11)

Citation: Olufsen, Oluf Christian: "BREV TIL: Pram, Maria Magdalene FRA: Olufsen, Oluf Christian (1793-10-11)", i *Brevvexling mellem Ægteparret Pram og Oluf Christian Olufsen under dennes Udenlandsrejse 1793-96*, ***, s. 6. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002238350-000-shoot-L0022383500000002.pdf> (tilgået 30. juni 2024)

Anvendt udgave: Brevvexling mellem Ægteparret Pram og Oluf Christian Olufsen under dennes Udenlandsrejse 1793-96

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Olufsen til Fru Pram.

Hamborgden 11 October 1793.

Jeg staaer nu paa Nippet at gjøre et meget betænkeligt Skridt. I Morgen indskiber jeg mig paa et saare underligt Fartøj, for at sætte over til Harburg. Jeg veed ikke, hvad det er der kommer mig saa besynderligt for i denne Handling. Saavidt jeg veed er der ingen Synd deri, og Elben seer saa fredelig ud, at der ikke kan være Anledning til ringeste Anelse om nogen Fare. Jeg skulde næsten troe, at det er Hiemsygens Lænker hvis Raslen jeg synes at høre. Saalænge man endda er i Ham-s. 7borg, og endnu meer i Altona, staaer man endnu paa Fligen af den danske Monarks Purpurkaabe; men gaaer man over Elben, saa maae man vænne sig af med at være dansk, saa er Rubicon passeret, og den Umuelighed at komme snart tilbage, falder tung og trykkende paa Patriotens Siel. Hertil maae endnu lægges den meer absolute Skilsmisse fra dem man elsker, ifald disse ikke egentlig gandske og alene udgiøre det, vi udtrykke med det Ord Fædreland. — Som sagt, i min underlige Stemning reiser jeg imorgen herfra til Göttingen, og paa Elbens danske Bred tilraaber jeg mine kiere Venner i mit Fædreland, især den Veninde og den Ven, jeg i dette Øieblik skriver til, et taarefuldt Farvel! I de ni Dage, jeg har ødt i denne svinske Bye, har det stedse regnet, hvilket har hindret mig i at komme noget uden for den, for at see om det ikke er bedre der, end inden i den. Naar man vil opholde sig i Hamborg med Fornøielse, bør man forberede sig dertil ved at komme til Skade paa Hørelse, Syn, Lugt, æstetisk Smag, Philosophie og Urbanitæt. Har man foruden disse negative Fuldkommenheder tillige forskaffet sig følgende positive; en Mave som Danaidernes Fad, og saa stor en Rigdom, som en ægte Hamborger vil gjøre os vise han selv besidder, saa kan man sikkerlig paa ingen Plet af vores Planet finde, hvor man saa fornøjelig kan hendøse sit Liv. Jeg troer, at man gjerne efter et Ophold her af ni Dage kan have Ret til at tale saa bestemt. Ingen Stat er lettere at lære at kiende end den Hamborgske, fordi den bestaaer kun af en eneste Bye; ingen Bye har et mere læseligt Physiognomie end denne, fordi den har kun et Slags Indbyggere, nemlig Handlende. Den sande Handelsaand frembringer samme Virkninger overalt paa Jorden, og naar man af Betragtninger, eller af Erfarenhed har erhvervet sig Følelse for disse Virkninger, saa har man strax Øie derfor. Hamborgs Characteristik er derfor det allerletteste Statsphysiologiske Arbeide, jeg kiender. Alting her er tilfals — Alting hænger ud paa Gaderne, indtil spækkede Harer; af 100 Huse have sikkerligen de 96 en Krambod, Alle snakke om Handel og Søefart; Leietienere. Gaardskarle og Tienestepiger kiende Vexelcoursen paa deres finger — følgelig er der intet andet end Kiøbmænd s. øher i Byen. Nu veed man nok, hvordan denne Klasse af Skabningen er. Pengegierrige, bondestolte, indbildske af dered Handelskundskaber bære de den dybeste Foragt for Videnskaber og Fattigdom. Muserne trives her slet ikke. Smagen er jaget i Landflygtighed, eller rettere har aldrig været her. Det er utroligt hvor barbariskt Husene her see ud, hvor jammerligt de ere inddeelte; Byen er en Samling af Ulkegader og Pistolstræder. Canalerne ere virkelige Phænomenener i Naturen. Der ere utallige, men næsten hver af dem har Vand af forskiellig Farve; ja nogle have flere farver, som i en deilig Marmorering omfavne hinanden. Hist og her see de ud, som om man havde paa dem anstillet det bekiendte Forsøg med Olie at standse Bølger, siden man hist og her seer tykke Hinder, der spille med alle Regnbuens Farver.

Egnen omkring Byen skal være behagelig. Det kan gjerne være. Egentlig er den den jevneste Slette, der kan gives, men da den er godt og stærkt beplantet med de hamborgske Midassers Haver, saa kan man vel holde det for mueligt, at den hist og her seer taalelig ud. Udsigten fra et Ølhuus (das Baumhaus) fra tredie Etage er ret artig; man overseer Elben, og den lüneborgske og hannoverske Kyst. Men jeg maa tilstaae, at Elben er ikke det for min Følelse, hvad en saa vældig eller egentlig, saa stor en Flod kunde være. Dens skidne Vand slæber sig her giennem en uoverseelig Flade, som den idelig oversvømmer og vedligeholder i en evig Moradstilstand. Heraf kommer det, at man intet rigtigt Begreb faaer om Flodens Brede og Størrelse, thi man er altid i Uvished, om det ikke er Regnvand, eller noget Brakvand fra Nordsøen den er spædet op med. Den sier sig desuden giennem de kiedsommelige Lyneborgske og Brandenborgske Sandørkener; den har ikke sit Udspring fra en ærværdig Biergkiede, vander ingen frie Bredder, har uoverseelige Moser og Vandpøle og Sumper til Bredder, istedet for Bierge, har guuit Vand. Kort, Elben er en keedsommelig treven klodset Flod.

Professor <i>Büsch</i>¹⁾ har jeg lært at kiende, og jeg har fundet i ham en jevn ærlig Mand, som seer ud til ikke at gjøre noget s. øhalvt. Han har nylig skrevet en Bog „Ueber die Zerruttung des Seehandels“, som Du maae læse, ifald Du ikke allerede har læst den. Jeg for min Part finder megen Behag i hans Beviser for Umuligheden af det nu gieldende Forsæt at udhungre Frankerig. — Professor <i>Ebeling</i>¹⁾ har jeg ogsaa seet. Büsch er tunghørende, men Ebeling er næsten døv. Büsch førte mig i Gaar ind i det Hamborgske patrioliske Selskab til at ophielpe nyttige Konster. Men den eneste nyttige Ting vi ophialp var Tobaksplantningen, thi jeg troer sikkert, at vi i tre Timer røgte 2 Pund Tobak op.

<i>Schröder</i> har jeg gjort Bekiendtskab med. Theatret er noget af det interessanteste her. Jeg har seet baade Schröder og de fornemste af hele Skuespilselskabet; men de Stykker, jeg hidtil har faaet til Livs, vare maadelige. Schröders Theater koster alt i alt 30000 Rdlr., og del er (paa Bygningens Skiønhed og Størrelse nær) i alle øvrige Henseender langt over vores. Slette Acteurer og Actricer ere her ikke, de <i>maadeligste</i> vilde hedde <i>gode</i> hos os. Schröder har jeg seet i Aften som Czar Peter i <i>Das Mädchen von Marienburg</i>²⁾. Jeg beklager, at det ikke var en anden Rolle, thi deals var Peters Character ikke synderlig vek udført af Hr. Forfatteren deals er Peter en Character, som ingen dramatisk Forfatter kan

gjøre Lykke med, fordi, efter mine Tanker Peter er meer en episk end en dramatisk Person. Madam *Langerhans* er min Favorite. Hun seer nydelig ud, og i listige, virkelig onskabsfulde, men derhos naive Roller troer jeg hun er uopnaelig. Demoiselle *Stegmann* er ogsaa ret brav. Hr. *Fuls* og Hr. *Langerhans* slutte Troppen af dem, jeg ynder som fortrinlig gode, og nogenlunde universelle: thi til enkelte Fag maae her findes mange, som vilde forliene at kaldes store. Man spiller s. 10 Syngestykker her, men man synger slet. Orchestret er alt for lidet. Det Hamborgske Publicum er for resten ikke værdt at synge og spille for. Der gaaer Fruentimmere i Parterret, Mandfolkene staae med Hatten paa; naar nogle raabe Bravo, saa hysse de andre, fordi disse Kræmmersvende ville give dem Mine af at vide, hvad det egentlig er, de staae og gloe paa.

Vær saa god at tænke paa mig engang imellem, gode Frue Pram; naar jeg kommer til Göttingen, skal jeg lade nogle Blade fortælle dem det. Men saa maae De endelig give mig et Blad igjen. Vil De?